

al editor per la esplendidez con que ha sabido vestir la obra, felicitemos cuantos cultivamos la Zoología, ya que, gracias al Prof. Fuset, no habrán de ser nuestros alumnos tributarios del extranjero, al adquirir sus conocimientos sobre tan cautivadora disciplina.—Dr. F. G. DEL CID.

Los Ápidos de España. Género *Bombus* Latr. Modesto QUILIS PÉREZ. Anales del Instituto Nacional de 2.ª Enseñanza de Valencia. Trabajos del Laboratorio de Historia Natural, núm. 16, pp. 1-98 (10 Lám.). Valencia, 1927.—Sempre m'ha estat plaent saludar a un nou entomòleg, saludar-lo amb motiu d'ocupar-me d'un seu treball, fruit primer d'un entusiasme, digne d'ésser estimulant en bé de la Ciència pàtria, m'ho és molt més. No em mou per a fer-ho l'elogi tant inmerescut com afectuós que de mi fa; el meu auxili era desinteressat per tal de què sortís airo en la seva empresa que, fóra d'alguns errors molt disculpables, en part deguts a la pressa obligada en presentar-lo i al deficient utilitatge de les imprentes mal preparades, en general, per a aquestes tasques, és lloable.

El material estudiat, ultra del propi, és el de les col·leccions dels Museus de Madrid i de Barcelona i altres de particulars, basant la classificació, fundamentalment, en l'estructura de l'aparell genital ♂ ♂, de la faïso acurada que pacientment assoliren altres especialistes estrangers, ja que les variacions de color de la pilositat tan freqüent en aquests insectes és un ectocaràcter que fàcilment induïx a error. En un treball recent sobre *La Biologie des Bombus* d'E. Bugnion, publicat en Riviera Scientifique (Bull. de l'Assoc. des Naturalistes de Nice et des Alpes Maritimes, Nice, 1927), Hoffer fa remarcar: que la única faïso de posar en clar la sinònimia tan embrollada del gènere *Bombus* és la de col·leccionar els nius sencers i comparar entre ells els diferents individus que s'hi troben. Hoffer considera, efectivament, com constituïnt una espècie, les formes sovint múltiples, sortides de postes succesives de la fundadora.

Per aquell caràcter, i d'altres, ha dibuixat nombroses figures, que li permeten reunir les espècies per grups que faciliten de moment una determinació probable de l'insecte. En conjunt el treball és detallat, amb generalitats, bibliografia, taules analítiques, descripcions específiques minucioses, variabilitat, sinònimes, localitats, exemplars estudiats i biologia.

De les espècies que segons antiga bibliografia creu que possiblement poden trobar-se a Espanya, n'hi ha 16 de certes que en majoria habiten el Nord, ço és, les regions catalana, pirenenca i cantàbrica. La resta d'Espanya és pobre en *Bombus*. Descriu el *B. hortorum* L. v. *bolivari* n. v. de Arenas de San Pedro (Schmidt!).

Es troben a Catalunya les espècies següents quins exemplars estudiats per l'autor es serveixen en el Museu de Biologia de Barcelona.

Gen. BOMBUS Latr.

Terrestribombus terrestris. Arreu.

" v. *ferrugineus* Schmied. Barcelona.—Cites Catàleg Bofill.

" v. *lucorum* L. C. C. B.

" *soroensis* F. Barcelona: Montserrat (Sagarra!), Montseny (Id.!).—Girona: Olot (Gelabert!), Ull de Ter (Codina!).—Lleida: Gósol (Novelles!), Lés (Vall d'Aran) (León-Hilaire!).—Estany d'Andorra (Sagarra, Novelles!).—C. C. B.

- Terrestribombus hortorum* L. Viladráu (Novelles!), La Farga (Sagarrà!), Montseny (Navàs!).—C. C. B.
- " *latreillellus* Kirby (?). C. C. B.—L'autor no l'ha pogut estudiar sobre cap exemplar espanyol. És una de les espècies més rares.
- Lapidariobombus lapidarius* L. Ll.: Serra de Cadí (Arias!), Gósol (Novelles!), Pobla de Segur (Maluquer!).—G.: Camprodón, Ermita de Cabrera (Codina!), Hostaléts de Bas (Id!), S. Feliu de Pallers (Id.), Cerdanya (Sénén!), Viladráu (Novelles!), Ribas, S. Joan de les Abadesses—B.: Martorell (Novelles!).—Tarragona: Prades (Codina!), Montsant (Sagarrà!). C. C. B.
- Lapidariobombus ragellus* Kirby. G.: Ermita de Cabrera (Codina!), Setcases (Id.), Camprodón (Id.), Pla del Prat (Cabrera) (Id.), Núria, Ribas. Ll: Tuixent (Codina!), Aspà (Cadí), (Id.).—B.: Castelldefels (Ferrer!).—C. C. B.
- " *mendax* Gerst. C. C. B.—Espècie molt rara. Sobre *Carduaceas* (Pérez).
- " *mastrucotus* Gerst. Viladráu (Codina!).—Andorra la Vella (Sagarrà i Novelles!).—C. C. B.
- " *confusus* Schenk. Cerdanya (Sénén!).—C. C. B.
- " *silvarum* L. Camprodón (Dusmet!, Codina!) Gósol (Novelles!), Montseny (Id.), Pla d'Aiats (Girona) (Codina!), Vellver (Cerdanya), Vall d'Aran (Léon-Hilaire!).—C. C. B.
- Lapponicobombus lapponicus* F. Girona: Núria (Bofill!).
- " *pomorum* Panz. Núria (P. Saz!), Bellver. C. C. B.
- Pratobombus pratorum* L. C. C. B.
- " *alticola* Kriechh. Núria (P. Saz!), Espluga de Francolí (Codina!), Montsant (Sagarrà!).
- " *pyrinaeus* Pérez. Vall d'Aran (Léon-Hilaire!).
- Agrobombus agrorum* F. Arreu.
- " v. *pascuorum* Scop. Vall d'Aran (Léon-Hilaire!).
- " *cognatus* Steph. Montserrat, Anglesola (Lleida) (Mata!, Amigó!), S. Pere de Vilamajor (Sagarrà!), Viladráu (Novelles!), Gósol (Id.), Montseny (Id.), Vandellòs (Tarragona), Rocallaura (Mas de Xaxars!), Sarrià (Barcelona) (Sagarrà!), Tibidabo (Id.) (Rosset!), Cerdanya (Sénén!), Cervera (Lleida) (Foix!).
- " *variabilis* Schmied. Montserrat, Hostaléts de Bas (Codina!); Cerdanya (Sénén!).—C. C. B.
- " *laesus* Moraw. Un exemplar sense localitat certa.—C. C. B.

A. CODINA.